

Ручкописи се не-
враћају

Број 5 пара

Издаје сваки дан

Радничке Новине

УРЕДНИШТВО

И
АДМИНИСТРАЦИЈА

НАБАВИ СЕ

У ШТАМПАРИЈИ

„ГУТЕНБЕРГ“

ОРГАН СРПСКЕ СОЦИЈАЛНЕ ДЕМОКРАТИЈЕ

СОЦИЈАЛНА ДЕМОКРАТИЈА ТРАЖИ МИР!

Копенхаген, 13. децембра.

Међународна конференција за мир, коју су сазвали социјалдемократи појединих земаља у Копенхаген, са-стаће се 4. и 5. јануара. Том приликом ће се одржати велики митинг у корист мира.

ОДНОСИ СА БУГАРСКОМ

III.

Зна се шта је услов Бугарске па да поново уђе у Балкански Савез: остварење уговора од 1912. године, то ће рећи *заузимање Македоније до Скопља*. Сад јој је пала секира у мед, и цела официјелна и буржоаска Бугарска резонује у себи: *сад или никад!*

Као што смо видели у прошлом чланку, њен положај у Европи уопште а на Балкану специјално такав је да она, овога пута пре но икад, има шансе за остварење *своје* заветне мисли, за присаједињење целе Македоније Бугарској. И целокупни преговори који се сад воде, врте се само око тога: да Бугарска ограничи бар колико толико своје претензије на те области, да макар нешто остави, да води рачуна о самољубљу Србије и о тешком положају целог режима у Србији, за који би то био страховит удар, управо слом, ако би морао после годину дана, такорећи сутра дан, да враћа натраг Бугарској све оно што је јуче откупио крвљу неколико стотина хиљада људи. Фердинанд је јуче зависио од милости Пашићеве; Пашић данас зависи од милости Фердинандове...

И као год што је овај јуче био немилосрдан, тако је данас онај немилосрдан. На којој се основи воде преговори са Бугарском, може се отприлике назрети по изјавама Таке Јонеска, које доносимо у данашњем броју. Таке Јонеско је несумњиво пријатељ Србије и човек који размњује интимне телеграме са Пашићем; па ипак Таке Јонеско моли бугарске политичаре да се *умере* у својим захтевима и да *пристану* на Битољ са околином, која представља срце Македоније...

Види се, отприлике, како ће Србија проћи ако се преговори са Бугарском приведу крају и закључи са њом „споразум“. А много је вероватније да ће до тога „споразума“ доћи, него ли да ће он бити осујећен. То је потреба Србије; то је још више потреба Тројнога Споразума; то је највише потреба Русије.

И тако ће, по свој прилици, историја дати већу сатисфакцију гледишту наше Партије но што смо ми чак и ми мислили — и но што смо желели. Прошле године ми смо, свеколиком искреношћу свога уверења, које је за нас било тако јасно и тако очигледно као једна математичка

истина, устали против братоубилачкога рата с Бугарима. Ми смо доказивали да је то злочин који се врши над два братска народа, да је то крвава препрека њиховом културном развијању, да је то смртни удар за будућност целог Балкана. Историја нам данас казује још и нешто више: она нас уверава да је српско-бугарски рат био бесциљан чак и са гледишта буржоаских и династичких интереса. Кроз кратко време, врло вероватно, Србија ће остати без Македоније као што је и пре две године без ње била; и све што се досад радило биће само Насрадин оцино, односно Пашићево прометање кроз поњаву. Само са том разликом што је приликом овог прометања одлетело бар тридесет хиљада глава...

Пошто немамо у себи ни трупке шовинизма или сентименталнога национализма, ми смо у стању да се уздигнемо на једну висину са које можемо видети, разумети и објективно оценити све ове узajамне борбе на Балкану, њихове мотиве и њихову оправданост. Ми једним добрим делом разумемо бугарске претензије на Македонију. Не могу Бугари да се задовоље, као са својим националним идеалом, са једном државом од пет милиона душа, у којој један знатан проценат сачињавају Турци и Грци, елементи сасвим туђински и страни које је немогућно усисати и претопити у једну чврсту и солидну државну и националну заједницу. Македонија, са елементом врло сродним бугарскоме, представља најсигурнију базу за Велику Бугарску — да већ и не говоримо о колосалним материјалним и моралним жртвама које су Бугари утрошили, у својој тридесетогодишњој пропаганди по Македонији, жртвама које се такође не могу лако заборавити и исписати из рачуна. Бугарској је тешко без Македоније; она мора да живи у заједници са њом.

С друге стране међутим, ни Србија не може привредно да опстане ако нема Македонију. И колико је год најтешња заједница са Македонијом потребна Бугарској, толико је исто потребна и Србији — да се не упуштамо у досадно и схоластично питање коме је Македонија сроднија и да ли су Македонци више Срби или Бугари, питање у коме и једна и друга страна има права, односно у коме ниједна страна нема права. Та заједница са Македонијом, ко-

ја је Србији неопходно потребна, постаје ових дана још очигледнија. Србија има два излаза у свет, два, тако да речемо, респирациона органа, два органа за дисање: Јеђејско море и Јадранско море. Овај други излаз гори је, тежи и неприроднији за Србију но онај први. Међутим, што је још важније, излаз на Јадранско море постаће за Србију изгледа и немогућан. До сад је отуда немилосрдно гурала Аустрија; отсад ће је изгледа потискивати Италија. Српски грандомани, у својој фаталној наивности, веровали су као посигурно да ће Србија бити наследник аустријских обала Јадранскога мора. Међутим, пријавио се у аустријску стецишну масу моћнији потражилац. То је Италија. Она је већ заузела Валону, као што нам јављају прекјучерањи телеграми, уз пун благослов Тројнога Споразума. Разуме се да се талијанске претензије неће на томе зауставити. Она ће се продужити и на целу Албанију, па затим и на Далмацију са Дубровником са Трстом и Тријентом. Италија се није могла помирити да дели обалу Јадранскога мора ни са Аустријом, још мање ће пристати да је дели са Србијом. Јадранско море Италија зове *mare nostro: наше море*; а сад, при овом односу снага, када је она безмало господар у Европи за чију наклоност моли и Тројни Споразум и Двојни Савез, сад она може да ради шта хоће... И сад, у таквим приликама, отсећи Србију од Македоније, од Јадранскога мора, значи уништити је. Међутим, нама *треба* споразум са Бугарском, нама *треба* помоћ од Бугарске...

Па где је онда излаз из ове ситуације, запитаће читаоци. Има само један излаз! А он је исто толико спасоносан колико је прост. Он је у овоме:

Македонија не треба да буде ни српска ни бугарска. Македонија треба да буде у заједници и са Србијом и са Бугарском. Србија, Бугарска и Македонија треба сад одмах да се споје у једну најтешњу привредну, државну и културну заједницу која ће, по самом закону атракције, привући себи и остале балканске земље!

Ми енергично тражимо да се преговори са Бугарској воде на тој основи, и само на тој основи! Тај би корак био несумњиво крупан. Али зар је ништа мањи историјски моменат у коме живимо?

Једино на тај начин српски и бугарски власници искупили би онај велики, историјски грех који су извршили према својим народима гуррајући их прошле године у братоубилачки рат.

НА БРЗУ РУКУ

Брижна мајка

Наша влада је збиља права брижна мајка овога народа. Води она рачуна о свему и свачему, и гледа својим забрињеним очима далеко, далеко у будућност...

Тако, јучерања Самоуправа ишце о последњем поразу Аустријанаца у Ср-

бији, па као главну поуку из догађаја изводи захтев да се „подстанке цео културни свет да се побрине о мерама, које би, бар за будућност, свакој ратској страни одузеле вољу да се одлаје пустишњинама и зверствима“.

Као што видите, још се није завршило ни данашњи рат, још стојимо у његовој средини, а може бити и тек на почетку, а влада се већ брине о ономе што је потребно за идући рат...

Благо нама са тако добром, пажљивом и нежном владом. Дубоко сам ганути, и све ми сузе врцају због ове њене превелике љубави према народу...

СА СВИМ ТАЧНО!

— Роденово мишљење —

Генијални француски уметник, скулптор, Роден, интервјуисан од једног енглеског новинара шта мисли о разорној чувене катедрале у Ремсу, изјавио је ово:

„Зашто се буните против овог немачкога варварства? Зар сва највећа уметничка дела Средњег Века и Старог Века нису страдала од немарности и себичности буржоазије? Зар они дивни бриселски квартави из седамнајестог века нису разрушени да би се на њихово место подигле модерне зграде (из којих се може извлачити већа кирија. Ред.)? И зар људи који се разумеју у уметности нису, због сличних дивљаштава, протестовали и у Паризу, и у Венецији, и у Флоренцији, и у Ђенови?“

Роден има сасвим право. Нема шта буржоазија једне земље да пребацује буржоазији и војсци друге земље. Све су оне једнаке, и увек су уметност жртвовале било ренти и профиту у миру, било тренутним војничким потребама у рату.

БУГАРСКЕ ПРЕТЕНЗИЈЕ

— Шта каже Таке Јонеско —

Прејорец, орган демократске партије у Бугарској, штампао је изјаве које је Таке Јонеско дао једном члану те партије.

Таке Јонеско сматра да Бугарска, *кад би хтела да се умери и да буде скромнија*, могла би добити ливнију Енос—Мидија, као год и један добар део Македоније: Битољ, Добрич и околину. Додаје је затим да је Румунија, раније као год и сад, тражила само једну стратегијску ливнију. На тај начин, грешке ће бити исправљене, и то без жртава. Исто тако, изјавио је Таке Јонеско, *и Грчка ће бити приморана самим приликама да учини концесије.*

Ове декларације Таке Јонеска живо се коментаришу у политичким круговима Бугарске. Неки мисле — додаје *Журнал де Балкан* — да је то један покушај да се заплаши Грчка, не би ли се приморала да се изјасни за Тројни Споразум и да пошље помоћ Србији.

* * *

У сваком случају, из овога излази једно јасно и несумњиво: Најмањи поклон којим би се Бугарска задовољила, управо што јој *нуде* пријатељи Србије, то је Јужна Македонија са Битољем.

